

УМОВИ НАЛЕЖНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ І ДІЯЛЬНОСТІ СУДДІВ В УКРАЇНІ

Л. СКОМОРОХА

*кандидат юридичних наук,
завідувач відділу підготовки матеріалів
про призначення суддів та припинення відставки
суддів секретаріату Вищої ради правосуддя,
заслужений юрист України*

Покладена в основу Конституції України концепція правосуддя визначає судову владу не просто інструментом у розв'язанні суперечностей кримінальних обвинувачень (статті 6, 124), який є не лише важливим, а й рівноправним партнером законодавчої та виконавчої влади у врегулюванні суспільних процесів.

Нині в Україні все частіше звертаються до питання морально-етичного аспекту посади судді, що свідчить про наявність відповідної проблеми у цій царині. Гарантією існування ефективної та дієвої судової влади є передусім її суб'єктний склад. Судді — носії судової влади при здійсненні правосуддя, вони мають бути втіленням справедливості, демократичності, неупередженості. Ступінь довіри народу до влади визначає рівень демократизації суспільства, його ставлення до таких понять, як патріотизм, відданість, єдність навколо загальнодержавних ідей та цілей, прагнення до розбудови єдиної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, яка зможе гарантувати своїм громадянам добробут і процвітання.

Історія політично-правової думки налічує багато різних характеристик і визначень судової влади, висувалися різні підходи до визначення її статусу. Така увага до цієї проблеми наголошує на важливості та значущості судових владних відносин у державі і суспільстві загалом.

Суд відіграє особливу роль у суспільстві та державі. Він може вирішити долю окремої людини, а може змінити напрям розвитку всієї держави.

Спроможність судді усвідомити, зрозуміти, дійти до єдино правильного судового рішення у конкретній справі, залишивши, так би мовити, «в собі» емоційні прояви та суб'єктивне ставлення до певної особи злочинця або потерпілого, є однією з головних складових здійснення чесного, справедливого, неупередженого правосуддя.

Суспільство останнім часом більше схильне до розгляду роботи судді виключно через призму негативу, можливості притягнення його до відповідальності, визначення підстав та умов, за яких на суддю буде накладено стягнення. Одним із аспектів цієї проблеми

можна назвати дефіцит моральності в поведінці суддів. Коли йдеться про проблеми, які є в суддівському корпусі, то очевидним стає запитання: із кого складається такий корпус і на яких засадах відбувається його формування?

Актуальність проблеми морально-етичного аспекту статусу судді не викликає сумнівів. Цьому питанню приділяють увагу не тільки вітчизняні юристи — практики та науковці, а й міжнародна спільнота.

Ректор Національної школи суддів М. Оніщук зазначає, що значною складовою підготовки суддів і кандидатів на посаду судді разом із кваліфікацією стає формування у них необхідних знань і розуміння доброчесності. Це ті зміни, яких вимагає суспільство [1].

Відповідно до п. 1.5 Європейської хартії про статус суддів 1998 р. при виконанні своїх повноважень суддя повинен проявити прихильність і повагу до людей; у п. 4.3 міститься вимога щодо утримання від будь-якої поведінки, дій або проявів, здатних реально порушити віру у його безсторонність і незалежність [2, 137].

У Бангалорських принципах поведінки суддів, прийнятих у Гаазі 26 листопада 2002 р. [3, 154], зокрема, було взято до уваги, що довіра суспільства до судової системи, а також до авторитету судової системи в питаннях моралі, чесності та непідкупності судових органів відіграє першочергову роль у сучасному демократичному суспільстві. Ці принципи мають на меті встановлення стандартів етичної поведінки суддів. Вони адресовані суддям як керівні рекомендації, а також судовим органам для використання як базові принципи регламентації поведінки суддів. Крім того, покликані сприяти кращому розумінню та підтримці процесу здійснення правосуддя з боку представників виконавчої та законодавчої влади, адвокатів і суспільства загалом. Ці принципи передбачають, що у своїй поведінці судді підзвітні від-

повідним органам, заснованим для підтримки судових стандартів, що діють об'єктивно та незалежно і мають на меті збільшення, а не зменшення значущості існуючих правових норм і правил поведінки, якими пов'язані судді. Одним із показників є принцип дотримання етичних норм, демонстрація якого є невід'ємною частиною діяльності суддів. Його застосування передбачено, зокрема, коли суддя дотримується етичних норм, не допускаючи проявів некоректного поводження при здійсненні будь-яких дій, пов'язаних із його посадою; коли постійна увага з боку громадськості накладає на суддю обов'язок прийняти на себе низку обмежень та, незважаючи на те, що пересічному громадянину ці обмеження могли б здатися обтяжливими, він приймає їх добровільно та охоче. Незалежність суддів є необхідною умовою існування правової держави й основоположною гарантією чесного правосуддя. Тому суддя повинен підтримувати й берегти свою незалежність і як особистості, і як судді.

У період виконання своїх обов'язків судді не повинні вчиняти дії, що можуть завдати шкоди престижу правосуддя [4, 177]. Як слушно зазначає А. Коні, до судді слід пред'являти високі вимоги не тільки в сенсі знань та вмінь, а й у сенсі характеру, але вимагати від нього героїзму неможливо. Звідси необхідність захистити його від умов, що сприяють розвитку в ньому малодушності і вимушеної догідливості [5, 13].

Поведінка судді у професійній сфері та особистому житті (поза робочим часом) сприймається у суспільстві як невід'ємна частина довіри до судової влади. Законодавче закріплення в Україні вимог та критеріїв, які забезпечили б можливість дати професійну оцінку спроможності судді виконувати професійні обов'язки ефективно з урахуванням його професійних, особистих здібностей протягом усього строку

перебування на посаді, сприяли підвищенню довіри до судового корпусу.

Безперечно, особа, яка обіймає посаду судді, має бути втіленням високоморальності, чесності та справедливості.

Відповідно до Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи від 13 жовтня 1994 р. № (94) 12 «Незалежність, дієвість та роль суддів» всі рішення стосовно професійної кар'єри суддів повинні мати в основі об'єктивні критерії. Обрання та кар'єра суддів повинні базуватися на заслугах з урахуванням кваліфікації, чеснот, здібностей та результатів їхньої праці [1, 41].

Нині моральні норми вже не мають тієї реальної сили, як це було колись. Вони потребують нагальної підтримки з боку права. Безпосередній контакт моральних установок із нормами права виявляється у тому, що негативні тенденції в нашому житті, а також стан і зростання кількості правопорушень (злочинів і проступків) часто виявляються зумовленими ослабленням і занепадом контролюючої ролі цих соціальних норм, що, в підсумку, деформує весь громадський порядок [7].

Німецький правознавець Р. Ієринг звертав увагу на те, що мета права полягає у врівноваженні інтересів у суспільстві, у знаходженні компромісу між ними. Мета права — мир, засоби для цього — боротьба [8, 6]. Правові норми закріплюються у спеціальних юридичних актах держави. Моральні норми виникають у свідомості людей. Проте вони все ж закріплені в різних моральних кодексах, заповідях. Моральні основи фіксуються у відповідних статтях конституції правової держави, яка, як основний закон, виступає морально-правовою основою взаємовідносин людей у всіх сферах їхньої діяльності [9].

Питання про підвищення моральних засад у судовій діяльності та необхідності законодавчої регламентації високих моральних вимог до кандидатів на посади суддів і діючих суддів при

проведенні в Україні судової реформи є одним із питань, що постало.

Відповідно до ст. 127 Конституції України [10, 52] правосуддя здійснюють професійні судді. У визначених законом випадках правосуддя здійснюється за участю присяжних. Суддя не може належати до політичних партій, профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької чи творчої. На посаду судді може бути призначений громадянин України, не молодший тридцяти та не старший шістдесяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ять років, є компетентним, добросовісним та володіє державною мовою. Законом можуть бути передбачені додаткові вимоги для призначення на посаду судді. Для суддів спеціалізованих судів відповідно до закону можуть бути встановлені інші вимоги щодо освіти та стажу професійної діяльності.

У статті 128 Конституції України [9, 52], зокрема, встановлено, що призначення на посаду судді здійснюється Президентом України за поданням Вищої ради правосуддя в порядку, встановленому законом. Призначення на посаду судді здійснюється за конкурсом, крім випадків, визначених законом.

Метою діяльності судової влади є забезпечення панування права. Відмінною рисою судової влади є керування у своїй діяльності не політичними, миттєвими мотивами, а нормами права. Спори вирішуються на основі закону і правосвідомості суддів, на підставі їхнього внутрішнього переконання [11, 484, 485].

У межах перевірки професійної придатності особи необхідно більше уваги приділяти саме питанню спроможності претендента на суддівську посаду вико-

нувати в майбутньому повний обсяг повноважень, зокрема і в психологічному, морально-етичному аспектах.

У Законі України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів» (далі – Закон) приділено певну увагу питанням перевірки особистих морально-психологічних якостей судді та кандидата на посаду судді. Так, зокрема, добір кандидатів на посаду судді полягає у проходженні особами, допущеними до добору, відбіркового іспиту, організації проведення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України (далі – ВККС України) щодо осіб спеціальної перевірки в порядку, встановленому законодавством у сфері запобігання корупції, з урахуванням особливостей, визначених Законом, а також у проходженні спеціальної підготовки та складенні кваліфікаційного іспиту (ст. 72) [12, 52]. Відбіркового іспиту проводиться ВККС України у формі анонімного тестування з метою перевірки рівня загальних теоретичних знань кандидата на посаду судді у сфері права, володіння ним державною мовою, особистих морально-психологічних якостей кандидата (ст. 73) [12, 52]. Кваліфікаційне оцінювання проводиться ВККС України з метою визначення здатності судді (кандидата на посаду судді) здійснювати правосуддя у відповідному суді за визначеними законом критеріями. Критеріями кваліфікаційного оцінювання є: 1) компетентність (професійна, особиста, соціальна тощо); 2) професійна етика; 3) добросовісність (ст. 83) [12, 63].

При проведенні кваліфікаційного оцінювання для цілей формування суддівського досьє (досьє кандидата на посаду судді) ВККС України може ухвалити рішення про запровадження і проведення інших тестувань із метою перевірки особистих морально-психологічних якостей, загальних здібностей, а також про застосування інших засобів встановлення відповідності

судді (кандидата на посаду судді) критеріям кваліфікаційного оцінювання. Іспит є основним засобом встановлення відповідності судді (кандидата на посаду судді) критерію професійної компетентності та проводиться шляхом складання анонімного письмового тестування і виконання практичного завдання з метою виявлення рівня знань, практичних навичок та умінь у застосуванні закону, здатності здійснювати правосуддя у відповідному суді та з відповідною спеціалізацією (ст. 85) [12, 65].

Викликає зацікавленість новела законодавства щодо вимог, які висуваються до кандидатів на посади суддів Верховного Суду.

У статті 38 Закону [12, 22] встановлено, що суддею Верховного Суду може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Верховному Суді, а також відповідає одній із таких вимог: 1) має стаж роботи на посаді судді не менше десяти років; 2) має науковий ступінь у сфері права та стаж наукової роботи у сфері права щонайменше десять років; 3) має досвід професійної діяльності адвоката, зокрема щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше десять років; 4) має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) відповідно до вимог, визначених у пунктах 1–3 ч. 1 ст. 38, щонайменше десять років.

Вперше право стати суддями Верховного Суду отримали не лише судді, а й адвокати та вчені-правники, тобто фахові юристи поза судової системи. І вперше кожного з них перевірили на відповідність критеріям компетентності, професійної етики, психологічної стійкості та добросовісності [13].

Дослідження професійно-психологічного аспекту полягає у виявленні якостей особистості і професійно-важ-

ливих критеріїв, що дадуть можливість сформулювати на цій основі програми розвитку кар'єри таким чином, щоб удосконалити сильні сторони і компенсувати слабкі. У сучасних умовах необхідно з максимальною об'єктивністю виявити осіб, які здатні здійснювати судову діяльність за їх професійними, індивідуально-психологічними і моральними якостями.

Нині у більшості розвинених країн світу існує розвинута система профвідбору фахівців різних професій. Діяльність підрозділів, що входять у цю систему, розглядається як одна з важливих ланок державної політики, спрямованої на вивчення, облік, раціональний розподіл й економічно доцільне використання людських (насамперед інтелектуальних) ресурсів суспільства. Система професійного відбору включає соціально-демографічний, медичний, освітній, психологічний, власне професійний і спеціальний види відбору. Професійний психологічний відбір полягає у проведенні комплексних заходів, що дають змогу виявити осіб, найбільш придатних за своїми психологічними якостями до навчання у встановлені терміни й успішної професійної діяльності з тієї чи іншої конкретної спеціальності. Головним завданням професійно-психологічного відбору є оцінка професійної придатності кандидата за психологічними показниками та проведення на цій основі довготривалого прогнозу ефективності його подальшої професійної діяльності [14, 11–12].

Характерно, що із 120 переможців конкурсу до Верховного Суду 91 кандидат представляє суддівський корпус (75,8 %) [15, 4]. Отже, переважаюча кількість суддів є позитивним аспектом, оскільки суддя має реальне відчуття роботи на суддівській посаді і відповідні навички й уміння. Наявність адвокатів і науковців у майбутньому новоутвореному Верховному Суді має відіграти значну роль у реформуванні

цієї інституції та принести відповідні позитивні новації, зокрема, щодо наукового підходу до здійснення аналізу судової статистики, узагальнення судової практики, надання висновків щодо проектів законодавчих актів, які стосуються судоустрою, судочинства, статусу суддів, виконання судових рішень та інших питань, пов'язаних із функціонуванням системи судоустрою.

Безперечно, для України питання «психологічного супроводу» роботи суддівського корпусу є вельми актуальним. Крім того, є необхідним проведення системного наукового аналізу роботи діючих суддів в аспекті їх психоемоційного стану та визначення спроможності виконувати покладені на них обов'язки.

При розгляді питання професійно-психологічних критеріїв посади судді, спроможності особи виконувати функцію судді є очевидною необхідність перевірки, так би мовити, «фільтрація», як претендентів, так і осіб, які вже перебувають на посаді. Потрібно, щоб кандидат у судді усвідомив необхідність спроможності вирішувати долі інших людей, брати відповідальність за прийняте рішення як із професійного, так і з морально-етичного боку. Суддя, який певний час обіймає посаду, має усвідомлювати необхідність професійного зростання, поглиблення знань і вмінь, а також, безперечно, не втрачати людяності при вирішенні кожної конкретної справи. Всі ці питання перестають бути теоретичними, коли окремо взятий громадянин прагне судового захисту, відновлення справедливості.

Судова влада повинна бути компетентною. Одне зі значень компетентності — це високий професіоналізм суддів, глибоке знання ними законів, вимог професійної етики, неухильне їх дотримання, уміння правильно розібратися в тій або іншій, іноді складній і заплутаній ситуації. Вона включає і великий життєвий досвід, практику застосуван-

ня законів, юридичної діяльності ще до взяття на себе обов'язків судді [16, 159].

Судді, вирішуючи справу, ніколи не мають ні права, ні моральної підстави говорити «*sic volo, sic jubeo*» — я так хочу [5, 11]. Етичні правила, писані і неписані, якими суддя керується при здійсненні своєї суддівської функції, мають встановлювати баланс між обмеженнями, які покладаються на суддю, і свободою, яка має бути надана судді як особистості [17, 34].

«Поріг безпеки» судової влади від посягань на сферу її повноважень залежить від багатьох факторів, зокрема від: рівня самоорганізації суддівського співтовариства, характеру професійної правосвідомості, статусу судді в громадській думці тощо [18, 18].

Коли йдеться про моральні, психологічні якості судді необхідно звернути увагу на ще один важливий аспект його діяльності — спроможність протистояти тиску, як «внутрішньому», у середині суддівській спільноті, так і «зовнішньому», з боку учасників процесу або інших зацікавлених осіб.

Як правило, в законодавстві зарубіжних країн визнається декілька видів можливого впливу (тиску) на членів суддівського корпусу: громадське (у найширшому значенні цього слова), політичне, або партійне, корпоративне і навіть сімейне. Як наслідок, сформульовано загальне правило, що забороняє судді бути членом політичної партії (займатися політичною діяльністю) або професійної спілки. Зрозуміло, виняток становлять професійні об'єднання суддів та інших магістратів. Цікавою видається і спроба виключити соціально-сімейний вплив на суддю. Закон про устрій загальних судів Польщі припускає необхідним звільнення судді (а не відмова від посади) при умові, якщо він одружився з особою, яка є адвокатом, і якщо особа не припинила цієї діяльності протягом трьох місяців із моменту укладення шлюбу (ст. 62). Для французького

законодавця більш небажаним виявляється збіг (повністю або частково) суддівського округу й департаменту, від якого один із подружжя обраний депутатом або сенатором (ст. 9 Органічного закону про статус магістратури) [18, 239].

Будь-які спроби втручання у діяльність судів із розгляду та вирішення конкретних справ ставлять під загрозу принципи здійснення правосуддя і, передусім, принцип незалежності та недоторканності суддів. Зазначені принципи і є основним об'єктом злочину, який передбачений у ст. 377 Кримінального кодексу України (далі — КК України). Суспільна небезпека цього злочину полягає у тому, що він заподіює шкоду інтересам правосуддя шляхом посягання на особисту безпеку, недоторканність та здоров'я саме тих осіб, діяльність яких безпосередню пов'язана зі здійсненням правосуддя. При цьому в основному об'єкті виокремлюють три види недоторканності осіб, котрі здійснюють правосуддя, та їх близьких родичів — психічна, фізична і матеріальна. Психічна недоторканність полягає у тому, що будь-який негативний вплив і у будь-який засіб на осіб, які беруть участь у здійсненні правосуддя, законом забороняється. Саме психічна недоторканність судді є основним об'єктом складу злочину, який передбачений у ч. 1 ст. 377 КК України «Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо судді, народного засідателя чи присяжного, а також щодо їх близьких родичів у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя» [19, 75].

Погроза розправи здатна суттєво вплинути на всебічність, повноту і об'єктивність розгляду судової справи, призвести до прийняття суддею (судом) неправосудного рішення у справі. Додатковим об'єктом є особисті інтереси осіб, які здійснюють правосуддя, та їх близьких родичів, бо наявність

погрози вбивством, насильством чи знищенням майна негативно впливає на загальний психічний стан особи, різко знижує її життєвий тонус, здібність нормально вирішувати свої особисті і службові справи. Що ж до нанесення тілесних ушкоджень, то додатковим об'єктом є здоров'я особи [20, 814].

Суддя або інша особа, яка бере участь у здійсненні правосуддя, одержавши погрозу в зв'язку зі своєю діяльністю, вже не може сконцентрувати увагу на вирішенні справ згідно з законом, а переносить душевні страждання, проходить випробування волі, тобто зазнає додаткових негативних навантажень, витрачає певну (залежну від особистих якостей) частину енергії на їх подолання. За таких обставин під загрозу спричинення шкоди потрапляє не тільки недоторканність судді, а й нормальне функціонування органів правосуддя [129, 76].

Суддя — це незалежна процесуальна фігура, яка повинна керуватися верховенством права, викликати до себе повагу та шанобливе ставлення, але не через вседозволеність і безкарність свого статусу, про що останнім часом йде активне обговорення у суспільстві, а саме через безумовну повагу і дотримання ним букви і духу закону.

Професіоналізм судді має своє відтворення у сукупності рис, що повинні бути притаманні особі, зокрема: знан-

ня, уміння, відповідні морально-психологічні якості, які є необхідними для належного здійснення правосуддя. Тобто суддя зобов'язаний бути не тільки професійно-підготовленим, володіти необхідним переліком ділових якостей, вміти організувати свою роботу, яка вимагає наявності певних якостей, без яких діяльність судді неможлива. Ця людина повинна володіти високою внутрішньою культурою, мати такі якості, як порядність, справедливість, мужність, доброзичливість, терпимість, коректність, рівновага та ін.

Нині перед судовою владою стоїть нагальне питання щодо повернення довіри громадян, суспільства до судової влади, щоб кожна людина відчувала повагу до носіїв суддівської мантії.

Гарантією існування ефективної та дієвої судової влади є її суб'єктний склад. Судді — носії судової влади, вони мають бути професійними, доброчесними, незалежними, політично нейтральними.

Бурхливі і суперечливі події останніх років свідчать про необхідність встановлення ділових взаємовідносин законодавчої, виконавчої та судової гілок влади, переорієнтації їх на фундаментальні конституційні цінності, передусім, на права і свободи людини та їх гарантії, верховенство права, дотримання духу і букви Конституції України.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. *Потреби* суддівського корпусу вже виходять за рамки професійних знань [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://nsj.gov.ua/ua/news/potrebi-suddivskogo-korpusu-vje-vihodyat-za-ramki-profesijnih-znan/>
2. *Європейська хартія про статус суддів* // Міжнародні стандарти у сфері судочинства. — Київ : Істина, 2010. — 488 с.
3. *Бангалорские принципы поведения судей* (разработаны председателями верховных судов ряда государств и утверждены 25–26 ноября 2002 г. Комиссией ООН по правам человека) // Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения. — 2005. — № 3. — С. 153–155.
4. *Сравнительный анализ конституций государств — участников СНГ*. — М. : Городец, 2006. — 208 с.
5. *Кони А. Ф.* Уголовный процесс: нравственные начала / А. Ф. Кони. — М. : Современный гуманитарный институт, 2000. — 132 с.
6. *Рекомендації № (94) 12: Незалежність, дієвість та роль суддів, ухвалені Комітетом Міністрів Ради Європи на 518 засіданні заступників міністрів 13.10.1994* // Доступ до правосуддя: Резолюції і Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи з питань поліпшення доступу до ефективного і справедливого правосуддя. — Страсбург, 1996. — С. 40–46.
7. *Гогин А. А.* Нравственность как объект конституционного деликта / А. А. Гогин [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/nravstvennost-kak-obekt-konstitutsionnogo-delikta>

8. Тихомиров Ю. А. Теория компетенции / Ю. А. Тихомиров. — М. : Юриформцентр, 2001. — 355 с.
9. Алиева М. Н. Нравственность как объект конституционно-правовой защиты : автореф. дис. на соискание ученой степени кандидата юридических наук : спец. 12.00.02 «Конституционное право; Муниципальное право» / М. Н. Алиева. — Махачкала, 2006. — 30 с.
10. Конституція України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 30 вересня 2016 р.: (офіц. текс). — Київ : Паливода А. В. 2016. — 76 с.
11. Конституционное право : словарь / отв. ред. В. В. Маклаков. — М. : Юрист, 2001. — 545 с.
12. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» : (офіційний текст). — Київ : Паливода А. В., 2016. — 144 с.
13. Звернення Президента з нагоди завершення конкурсу з формування нового Верховного Суду [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [http://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-z-nagodi-zavershennya-konkursu-z-formu-42610](http://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-z-nagodi-zavershennya-konkursu-z-formuvannya-novogo-verhovnoho-sudu)
14. Тарасова Ю. М. Профессиональный психологический отбор кандидатов на должности федеральных судей : дис. канд. юрид. наук / Ю. М. Тарасова. — СПб., 2005. — 229 с.
15. *Переможці судять* // Судовий вісник. — 2017. — № 7–8. — С. 4–7.
16. Лєко Б. Юридична етика : навч. посіб. / Б. Лєко. — Чернівці : Книги — XXI, 2008. — 280 с.
17. Аарон Б. Судейское усмотрение / Б. Аарон ; перевод с англ. — М. : НОРМА, 1999. — 376 с.
18. Судебная власть / под ред. И. Л. Петрухина. — М. : Велби, 2003. — 720 с.
19. Мульченко В. Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного / В. Мульченко // Право України. — 2004. — № 7. — С. 75–76.
20. *Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: За станом законодавства і постанов Пленуму Верховного Суду України на 1 грудня 2001 р. / за ред. С. С. Яценка.* — Київ : А. С. К., 2002. — 936 с.

REFERENCES

1. Potreby suddivskoho korpusu vzhe vykhodiat za ramky profesiinykh znan [The needs of the judiciary are already beyond the scope of professional knowledge]. Available at: <http://nsj.gov.ua/ua/news/potrebi-suddivskogo-korpusu-vje-vihodyat-za-ramki-profesiynih-znan/>
2. Ievropeiska khartiia pro status suddiv [European Charter on the Status of Judges], *Mizhnarodni standarty u sferi sudochynstva*, Kyiv: Istyna, 2010, 488 p.
3. Bangalorskie printsipy povedeniya sudey (razrabotany predsedatelyami verkhovnykh sudov ryada gosudarstv i utverzhdeny 25–26 noyabrya 2002 g. Komissiyey OON po pravam cheloveka) [Bangalore Principles of Judicial Conduct (developed by the Presidents of Supreme Courts of a number of States and approved by the United Nations Commission on Human Rights on November 25–26, 2002)], *Zhurnal zarubezhnogo zakonodatelstva i sravnitel'nogo pravovedeniya*, 2005, no. 3, pp. 153–155.
4. Sravnitelnyy analiz konstitutsiy gosudarstv — uchastnikov SNG [Comparative analysis of the constitutions of the CIS member states], Moskva: Gorodets, 2006, 208 p.
5. Koni A. F. Ugolovnyy protsess: nraivstvennye nachala [Criminal process: moral principles], Moskva: Sovremennyy gumanitarnyy institut, 2000, 132 p.
6. Rekomendatsii № (94) 12: Nezalezhnist, diievist ta rol suddiv, ukhvaleni Komitetom Ministriv Rady Ievropy na 518 zasidanni zastupnykiv ministriv 13.10.1994 [Recommendation No. (94) 12: Independence, Effectiveness and Role of Judges adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe at the 518th meeting of the Ministers' Deputies of 13.10.1994], *Dostup do pravosuddia: Rezoliutsii i Rekomendatsii Komitetu ministriv Rady Ievropy z pytan polipshennia dostupu do efektyvnoho i spravlyvoho pravosuddia*, Strasburh, 1996, pp. 40–46.
7. Gogin A. A. Nraivstvennost kak obekt konstitutsionnogo delikta [Morality as the Object of the Constitutional Delict]. Available at: <http://cyberleninka.ru/article/n/nraivstvennost-kak-obekt-konstitutsionnogo-delikta>
8. Tikhomirov Yu. A. Teoriya kompetentsii [Theory of Competence], Moskva: Yurinformtsentr, 2001, 355 p.
9. Alieva M. N. Nraivstvennost kak obekt konstitutsionno-pravovoy zashchity [Morality as the Object of Constitutional and Legal Protection], 2006, 30 p.
10. Konstytutsiia Ukrainy: chynne zakonodavstvo zi zminamy ta dopov. Stanom na 30 veresnia 2016 r.: (ofits. teks) [Constitution of Ukraine: current legislation with amendments and supplements. As of September 30, 2016], Kyiv: Palyvoda A. V., 2016, 76 p.
11. Konstitutsionnoe pravo [Constitutional Law], Moskva: Yurist, 2001, 545 p.
12. Zakon Ukrainy «Pro sudoustrii i status suddiv»: (ofitsiyniy tekst) [Law of Ukraine «On Judicial System and Status of Judges»: (official text)], Kyiv: Palyvoda A. V., 2016, 144 p.
13. Zvernennia Prezydenta z nahody zavershennia konkursu z formuvannia novoho Verkhovnoho Sudu [Address by the President on the occasion of the end of the competition for the formation of a new Supreme Court]. Available at: <http://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-z-nagodi-zavershennya-konkursu-z-formu-42610>
14. Tarasova Yu. M. Professionalnyy psikhologicheskyy otbor kandidatov na dolzhnosti federalnykh sudey [Professional psychological selection of candidates for positions of federal judges], Sankt-Peterburg, 2005, 229 p.
15. Peremozhtsi sudiat [Winners judge], *Sudoviy visnyk*, 2017, no. 7–8, pp. 4–7.

16. Leko B. Iurydychna etyka [Legal Ethics], Chernivtsi: Knyhy — XXI, 2008, 280 p.
17. Aaron B. Sudeyskoe usmotrenie [Judicial discretion], Moskva: NORMA, 1999, 376 p.
18. Sudebnaya vlast [Judicial power], Moskva: Velbi, 2003, 720 p.
19. Mulchenko V. Pohroza abo nasylystvo shchodo suddi, narodnoho zasidatelia chy prysiazhnogo [Threat or violence against a judge, people's assessor or juror], *Pravo Ukrainy*, 2004, no. 7, pp. 75–76.
20. Naukovo-praktychnyi komentar do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy: Za stanom zakonodavstva i postanov Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy na 1 hrudnia 2001 r. [Scientific and Practical Commentary to the Criminal Code of Ukraine: On the Status of Legislation and Decisions of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine on December 1, 2001], Kyiv : A. S. K., 2002, 936 p.

Скомороха Л. Умови належного функціонування судової влади і діяльності суддів в Україні

Анотація. У статті досліджуються питання дотримання принципів моральності в процесі визначення критеріїв особистості, які є необхідними для роботи на посаді судді. Гарантією існування ефективної та дієвої судової влади є, передусім, її суб'єктний склад. Висвітлена та проаналізована існуюча проблема тиску на суддів при здійсненні ними правосуддя. Зазначено, що дотримання принципів моральності в процесі визначення критеріїв особистості є необхідним для роботи на посаді судді. Звернуто увагу на питання морально-психологічних критеріїв посади судді, спроможності особи виконувати функцію судді, перевірки особистих морально-психологічних якостей кандидатів у судді.

Ключові слова: суддя, тиск на суддівський корпус, морально-психологічні якості, судова влада.

Скомороха Л. Условия надлежащего функционирования судебной власти и деятельности судей в Украине

Аннотация. В статье исследуются вопросы соблюдения принципов нравственности в процессе определения критериев личности, необходимые для работы в должности судьи. Гарантией существования эффективной и действенной судебной власти является, прежде всего, ее субъектный состав. Освещена и проанализирована существующая проблема давления на судей при осуществлении ими правосудия. Указано, что соблюдение принципов нравственности в процессе определения критериев личности необходимо для работы в должности судьи. Обращено внимание на вопросы морально-психологических критериев должности судьи, способности лица выполнять функцию судьи, проверки личных морально-психологических качеств кандидатов в судьи.

Ключевые слова: судья, давление на судейский корпус, морально-психологические качества, судебная власть.

Skomorokha L. Conditions for the Proper Functioning of the Judiciary and the Activity of Judges in Ukraine

Annotation. The article examines the issues of abidance with the principles of morality in the process of determining the personality criteria, which are necessary to work in the position of a judge. Firstly, the guarantee of the existence of an effective and efficient judicial power is its subject composition. The author has highlighted and analyzed the existing problem of pressure on judges in the implementation of justice. It is indicated that the abidance with the principles of morality in the process of determining the criteria for the personality necessary to work as a judge. Attention is paid to the issues of moral and psychological criteria for the position of a judge, the ability of a person to perform the function of a judge, checking the personal moral and psychological qualities of candidates for a judge.

Key words: judge, pressure on the judiciary, moral and psychological qualities, judicial power.